

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

HOAN NAPOVE- DUJE BOLJŠI DRUŽABNI RED

Socialisti niso sanjali, temveč praktični delavci, pravi milwaukeeški župan

New York.—Daniel W. Hoan, socialistični župan v Milwaukeeju, je nasvojem obisku tega mesta začel govoriti na politično kampanjo ter orisal New York, kakršen bo kot socialistična metropola. Dejal je:

"Manhattan bo otok parkov in vrtov, municipalnih trgovskih in vladnih poslopij; ob reki Hudson bodo tekli krasni bulevardi in imel bo veliko število visokih stol in drugih centrov kulture."

"Hraniti s prostorom ne bo več potrebno. Družba, ki gradi take nestvore kot je nebotičnik Empire State, mora biti blazna. Nikak napredek ni, ako natrpamo milijone ljudi v prostor par blokov."

"Na oni strani reke, na Long Islandu, v Bronxu in Jerseyju, se bodo razprostirali rezidenčni distrikti med vrtovi, okrog teh pa bližinski distrikti. Tenementi na stanovanja bodo izginili in tovarne bodo izolirane."

Župan Hoan se je dotaknil tudi praktičnega dela. "Moje delo sedaj je," je rekel, "voditi Milwaukee kot zahteva čas, ne pa za desetletja naprej. Socialisti nismo sanjali; imamo načrte. Prav dobro vemo, kaj vse se lahko doseže, ko usmerimo svoje korake v pravo direkcijsko."

"Vemo, da socializem ni in ne more biti perfekten. Nekaj bo prišlo po socializmu kot bo nekaj prišlo po komunizmu v Rusiji. Vsak tak nekaj bo bolj izpopolnjen. Mi vemo, da so naši načrti in želje boljše za človeštvo kot je blazna družba, v kateri sedaj živimo."

Hoan, ki županuje Milwaukeeju že sedemnajst let, je prišel v New York na agitacijo za Thomasa in Maurerja. Imel je tudi več govorov v prilog Morrisu Hillquitu, ki je bil nominiran za županskega kandidata v New Yorku.

"New York ni več daleč od socialistične administracije," je rekel Hoan. "Kadar bodo prišli socialisti na krmilo, tedaj bo izginila zveza med kriminalci in politiki v New Yorku kot je izginila v Milwaukeeju. Tamnanski dvorec bo odpravljen, kajti brez korupcije in grafta ne bi mogel eksistirati."

Predsednik Hoover v defenzivi

Jezi se nad obdolžitvami, da ni ničesar storil za brezposelne v sedanji depresiji

Washington, D. C. — (FP) — Predsednik Hoover se je spet za pri pred svetom, ko se je vrnil iz Des Moinesa. V Beli hiši sedi, premišljuje in se jezi nad kritiki, ki so ga obdolžili, da ni ničesar storil za olajšanje bede med brezposelnimi v zadnjih treh letih. V kapitol se je vrnil poparjen, kajti na svoji turi je prišel v dotiko z bankrotiranimi farmarji in lačnimi delavci. Da njegova slava pojema, se je prepiral na lastne oči, kajti farmarji in delavci v Iowa so ga sprejeli s sovražnimi demonstracijami.

S platforme železniškega vlaka, s katerim se je vračal v Washington, je v South Bendu označil obdolžitve, da ni storila njegova administracija ničesar za ublažitev miselne, za laži, toda s tem ni pridobil volilcev na svojo stran.

Zgodovinski fakt je, da je Hoover vodil ljut boj proti vsem načrtom federalne pomoči za žrtve depresije. Vedno je zatrdel, da privatne milošinske organizacije zadostno skrbje za brezposelne. Sele ko bodo te ter mestne in državne vlade izčrpale sredstva, tedaj naj vstopi v akcijo federalna vlada. Na svoji strani je imel vse reakcionarne elemente, ki so ga podpirali v boju proti načrtom za dodatno obdavčenje bogastva.

Ako bi bil kongres ob pričetku depresije naložil dodatne davke na visoke dohodke in dedščine, tedaj bi se lahko ustanovili veliki skladi za izvajanje programa javnih del. Zaslanje o G. Stigana-LaFolletovi predlogi je pokazalo isto, toda Hoover je pobijal vse take načrte neizprotno in pri tem so ga podpirali reakcionarji obeh starih strank.

Politiki, ki poznajo situacijo, ne vidijo ničesar v izbruhu predsednikovega srda. V Hooverju vidijo političnega mrliča, kajti vsa znamenja kažejo na poraz pri novembrskih volitvah. Politiki vedo, da bankrotirani farmarji in brezposelni delavci ne bodo volili Hooverja, čeprav je v momentu, ko mu je že prišla teči voda v grlo, začel poveljavati akcije, katere je njegova administracija podvela za odpravo depresije.

Politični izgredi na Irskem

Dvajset oseb ranjenih v bitki med Valerovimi pristaji in opozicijo. Sinnfeinovci napadajo Valerov režim

Dublin, Irka. — Med tem, ko so sinnfeinovci zborovali tukaj in se izrekli za nadaljevanje boja proti britski nadvladi, je prišlo do večjega spopada med člani nove "bele armade" in Valerovimi pristaji, v katerem je bilo 20 oseb bolj ali manj ranjenih.

Bivši minister v Cosgravovi vladi, general Richard J. Mulcahy, je imel politični govor, ko so prišli mimo Valerovi pristaji, kar je izzvalo bitko.

Sinnfeinovci so že dolgo aktivni v agitaciji proti Veliki Britaniji. Oni naglašajo, da Irka ne more biti svobodna, dokler ne pretrga vseh stik s Anglijo.

Nizek prihodek bombaža v Alabami

Montgomery, Ala. — Alabama bo imela letos najnižji pridelek bombaža od l. 1923. Lansk leto je pridelala 1,420,000 bal, letos pa samo 836,000, se glasi državno poročilo. Pridelovalci niso mogli nabaviti umetnih gnojil in valed tega padec letine. Ako se cene bombaža ne bodo zvišale, tedaj se bodo bankroti med farmarji povečali.

PROTIVLADNO GIBANJE NA HRVAŠKEM

Ivan Pernar in osem drugih aretiranih na obtožbo podžiganja na izgrede

Dunaj. — V soboto se je zvedelo, da so vladne avtoritete v Beogradu aretirale Ivana Pernarja in osem drugih voditeljev gibanja za neodvisnost Hrvaške. Poročila v zvezi s tem se glase, da je boj za neodvisnost vzbuknil s novo silo na dan v raznih krajih Hrvaške.

Pernar je desna roka Vladka Mačka, naslednika Stefana Radića, ki je bil umorjen v jugoslovanski skupščini l. 1928. Pernar je vedno nosil v telesu kroglo, ki je bila takrat izstreljena vanj.

Obtožba proti Hrvatom se glasi, da so širili letake, v katerih so pozivali na revolucijo. Poročilo o aretacijah potrjuje uradni komunisti, ki ga je objavil Beograd.

Vesti, ki so pripadle semkaj iz Zagreba, naznanjajo večje nemire in izgrede, ki so se pojavili na Hrvaškem in v Dalmaciji. Organizacije hrvaških dobrovoljcev delajo velike preglednice orožnikov v Liki, svoje aktivnosti pa so razširile tudi na druge distrikte.

Nedavno so bile vržene bombe v štiri orožniške barake v krajih med Sibenikom in Benkovačem. Hrvaški vstasi so poleg tega ujeli pet arhivskih orožnikov, katere drže kot talce.

Od kar so bili Radić in dva druga hrvaška poslanca ubita v skupščini, se je boj za neodvisnost Hrvaške posostil. Ta boj je zahteval že večje število žrtev. Letos so se teroristične akcije obnovile, ko je bil 7. junija umorjen hrvaški patriot Mile Budak v Zagrebu. Do večjih izgreдов v kapitolu Hrvaške je prišlo 20. junija, ob četrty obletnici umora Stefana Radića.

Gibanje za neodvisnost Hrvaške pa ni edino, ki dela preglednice diktaturi kralja Aleksandra. Revolta se je pred nekaj meseci pojavila tudi v armadi. Posledica so bile aretacije vojaških častnikov v Mariboru, od katerih sta bila kasneje dva obsojena na smrt.

Izgredi v Nemčiji

Berlin, 10. okt. — Politični izgredi so ponovno izbruhnili v raznih nemških mestih. Včeraj je bila ena oseba ubita in tri težko ranjene v spopadu med fašisti in komunisti v Lohrsdorfu. Pri sličnih izgredih v Berlinu je bilo pet ljudi ranjenih.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE POSPOBNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnine: za Zdravstveno dravo (levo) 10.00; za Kano do 10.00 na leto, 20.00 na pol leta, 30.00 na četrt leta; za Chicago in Cleveland 10.00 na leto, 20.00 na pol leta; za London 15.00 na leto, 30.00 na pol leta; za New York 20.00 na leto, 40.00 na pol leta; za Pariz 25.00 na leto, 50.00 na pol leta; za Tokio 30.00 na leto, 60.00 na pol leta.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$10.00 per year, \$20.00 for half year; for Chicago and Cleveland \$10.00 per year, \$20.00 for half year; for London \$15.00 per year, \$30.00 for half year; for New York \$20.00 per year, \$40.00 for half year; for Paris \$25.00 per year, \$50.00 for half year; for Tokyo \$30.00 per year, \$60.00 for half year.

Cene glasov po dogovoru. Shodno se ne vračajo.

Advertising rates on agreement. Manuscripts will not be returned.

Naslov na vas, kar ima stik s 10.000.

PROSVETA

2557-59 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v objavi, na primer (Sept. 30, 1932), poleg vsakega besedila na naslovni strani, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da ne vam list ne ustreja.

Kje je razlika?

Koliko razlike je med republikansko in demokratsko stranko, je jasno razvidno iz dejstva, da čikaška vodilna republikanska dnevnik, "Chicago Daily Tribune" in "The Chicago Daily News", agitirata za demokratskega kandidata za gubernerja države Illinois. Republikanski kandidat Len Small jima ni všeč, pa priporočata republikanskim volilecem, naj volijo demokratskega kandidata Hornerja. Obenem pa se oba lista navdušujeta za Hooverja in republikansko platformo.

Kje so principi teh dveh listov? Jih ni! Kandidat obeh starih strank, republikanske in demokratske, so jima enako dobri, če — in to je edini princip! — če zastopajo njihove zasebne interese. Vsa razlika je v osebah in imenih. Za "dobro moč" gre, to je vse. Vsaka grupa velikih finančnih in industrijskih mogotcev ima svojega "dobrega moža", na katerega se lahko zanesa, da jo bo dobro zastopal in čuval njene interese, ko bo izvoljen. Da li je ta "dober mož" republikanec ali demokrat, se nič ne gleda. Naj bo kar hoče, glavno je, da je njihov in dober za nje!

Razume se, da je vsak dober mož, ki kandidira, tudi "dober prijatelj ljudstva"; to je prvi pogoj, ki ga vsak kandidat obeh starih strank morajo naznani v tisku in radiu. Vsak je "prijatelj ljudstva", nato pa se prikaže med seboj, kdo je "boljši prijatelj". Veliki mogotci se pa smejejo...

Haywood Brown, ki piše dobre, satirične eseje v listih, je prav zapisal, da ameriški volilci vedno glasujejo za nekaj, česar posameznik ne čuje, radi pa so zmagovalci — in na ta način zmira dobe z loparjem po hrbtu. Zmaga mora biti, čeprav je ta zmaga za večino prazna in plikava; navadno jih zmaga grdo tepe. Toda večina se boji "zavreči svoj glas". Če voli kandidata, o katerem že naprej ve, da ne bo izvoljen, je "vrgla svoj glas proč". Po načelih se ne vpraša, glavno je kandidatova oseba in če je dober mož.

Taka je kapitalistična psihologija, katere se povprečni Američan nalezne še kot otrok v šoli, cerkvi, sportni organizaciji, časopisu in od delovodje v tovarni. Dober mož, ki bo skrbel, da bo dober business in ko bo dosti dobrega businessa, bo dosti dela in zaslužka!

Kapitalist, ki kljub krizi še stoji trdno, ima prav in dela prav, če voli svojega dobrega moža na republikanski ali demokratski listi ali moža na obeh listih. To je v njegovem interesu in od tega ima dobiček. To je z našega stališča razumljivo in popolnoma pravilno.

Ni pa razumljivo, zakaj bi mezdni delavec, ki je drugače pameten in pošten, volil kandidata na istih listih kakor kapitalist. Noben delavec ne čuje depresije, ne čuje brezposelnosti, pomanjkanja in stradanja — kljub temu ob vsakih volitvah voli in dobi baš to. Zakaj? Ali je tako zabiti, da ne ve, kaj dela? Ni toliko zabiti, ima pa kapitalistično psihologijo: misli in sklepa tako kot je naučen iz kapitalistične šole, kapitalistične cerkve in kapitalističnega časopisa. To je tista nesreča. Ameriški delavec nima delavske psihologije, lastne izobrazbe, da bi znal in delal bolje. Zato nevedoma glasuje za ono, česar ne čuje — misleč, da bo dobil nekaj drugega in boljšega zase.

Ali ni že čas, da bi delavci spoznali in vedeli, kaj hočejo in kaj je za nje najbolje?

Razlika med republikanci in demokrati je le v osebah in znamkah. Edini in glavni princip obojih pa je privatni dobiček! Vse drugo so prazne fraze in grmeč bluff za tepce, ki volijo.

Komur je za privatni dobiček — če ga vleče ali upa, da ga bo vlekli v bližnji bodočnosti — naj voli Hooverja ali Roosevelta. Čisto vseeno je, katerega voli in zmoli se ne bo. Prihodnja kriza in za njo mizerija pride vseeno, pa naj sedi v Beli hiši Hoover ali Roosevelt, republikanski Peter ali demokratski Pavel.

Kdor pa je delavec, ki se zaveda, da ne bo nikoli kapitalist in bo njegovo delo služilo dobičku delodajalca, dokler bo obstajal kapitalistični sistem, in ki se dobro zaveda, da v sistemu, ki ga predstavlja Hoover in Roosevelt, ni garancije za njegov zaslužek, tak delavec ne bo volil tega, česar ne mara. Če bi storil, bi se bil pri zdravi pameti.

Tak delavec bo volil kandidate delavske stranke, socialistične stranke, ki mu jamči novo in boljšo življenje.

Glasovi iz naselbin

Z obiska na farmah

Menominee, Mich. — V nedeljo 2. oktobra mi prvi žena: "Pojdiva v Crivitz (Wis.) obiskat prijatelje." In šla sva.

Naselbina Crivitz je 30 milj. zapadno od tukaj; je majhna, v okolici pa se nahaja 13 jako lepih slovenskih kmetij. Pred dvema leti, ko je šel tam na svoji kmetiji živel rojak Jozep Lach, sem ga večkrat obiskal, pa sem se seznanil s par drugimi družinami. Farmarji so v boljših časih bili vsi na jako dobrem stališču, sedaj pa morajo biti jako previdni, da skraspajo skupaj za najpotrebno.

Z ženo sva se ustavila najprej pri družini Hrezn. Rojak Hrezn in njegova žena sta jako prijazna človeka, ki Slovence, ki jih pridejo obiskat, vedno razve selita. Imata lepo kmetijo, veliko živine in vse potrebne stroje. Vse to pa sta pridobila s mo s trdom svojih rok. Ako ravno imata veliko družino, j njih kmetija že plačana.

Od tam smo se vsi skupaj peljali k Johnu Shafferju, ki ga nisem poznal, alisa pa sem o njem govoril mnogo dobrega da sem ga želel poznati osebno. Po narodnosti je Hrvat, žena pa Slovenka. On govori slovenski jezik lepše kot marsikateri Slovenec. Kar se tiče njegove kmetije rečem samo to, da sem ta koj, ko smo se pripeljali na nje govo dvorišče, uvidel, da je to dom dobrega gospodarja.

Shaffer in soproga sta prišli nam nasproti smehljajočih s brazov. Takoj sem dobil vtis, da sta to dve blagi duši. Midva sva jim bila tuja, ali ko ser povedal najino ime, nama st proš

Vesti iz Jugoslavije

(Clivras poročila iz Jugoslavije)

VLOM V LJUBLJANSKO ZASTAVLJALNICO

Odnosi nad 35.000 Din gotovine

Ljubljana, 24. sept. 1932.

Ljubljanska zastavljalnica se je pred dvema letoma preselila iz tesnih prostorov v nove, lepe prostore velike stanovanjske mestne hiše na Poljanski cesti, kjer prebiva okrog 100 strank. Tam so smatrali tudi prostore in zakladnico za bolj varno. A pred mojstrskimi vlomilci, kakršne premoremo zadnje čase tudi v Sloveniji, tudi ti prostori niso bili varni, kar dokazuje vlom, ki se je izvršil v zastavljalnico v noči od 21. na 22. septembra.

Vlom je opazil najprej sluga, ko je prišel zjutraj v službo. Po ogledu je bilo dognano, da so vlomilci vdrli s strehe skladišča, od koder so prepili železno omrežje in okna nad vrati. V zastavljalnici so se takaj lotili železne blagajne, ki so vanjo s "svinjsko nogo" izvrtali trikotno odprtino, skozi katero so potem pobrali nad 35 tisoč dinarjev v bankovcih in izginili v noč.

Ko se je razvedelo po mestu o vladu, so se razni ljudje ustrašili, da so mogoče vlomilci odnesli njih zastavljene dragocene stvari. Vendar pa trezor ni bil dotaknjen.

Ker se strokovnjaški vlomilci rekrutirajo v Trstu in se posebej na tržski vlomilci poslužujejo tako zvane svinjske noge za vdiranje v blagajne, je policija osuila takoj, da so vlom izvršili kakšni primorski vlomilci. V Celju so res prijeli na postaji nekoga Trčičana, ki se je pripeljal v Celje iz Ljubljane na tovrstnem vlakcu. Ko so ga aretirali, so opazili, da je odvrnil od sebe cel svezjen vlomilski orodja. Policija je preiskala, ali ni mogoče to vlomilec v zastavljalnico.

"Visoka čast Andrewa Kobala." — V ljubljanskem klerikalnem "Slovencu" je začel objavljati Andrew Kobal svoj članek "Pri predsedniku Združenih držav", ki se bo nadaljeval v nekaj številkih. Prvi del je izšel 24. sept., kjer opisuje mesto Washington, v uvodu pa pravi: "Zdi se mi umestno, da rojakom v domovini na kratko opišem svoj poset v Beli hiši pri predsedniku Združenih držav, ki me je sprejel v avdijenco dne 31. avgusta 1932. Da je to zelo redek doživljaj, mi gotovo ni treba naglašati, kajti najbrž sem prvi zasebni Slovenec in mogoče tudi prvi Jugoslovčan sprejet pri predsedniku, vrhovnem upravitelju te ogromne in svetovno vplivne republike. Pa ne samo za Slovenca, za Amerikana vobče je to izredna čast. Res, da je družba demokratična in ustava sama postavlja vse državljane na nekako enakopravno stališče, vendar je Bela hiša v praksi dostopna le izrednemu številu ljudi z ozirom na 120.000.000 prebivalcev ameriške republike. In ko se spomnim, kako so v privatnem razgovoru v sprejemnem kabinetu predsednika potekale odposredne minute ter kako je gospod predsednik z živim zanimanjem poslušal vsako besedo ter s prijaznostjo odgovarjal ter stavljal posebna vprašanja, si moram šteti ta dogodek le v visoki čast". Tako se glasi uvod. Menda ni treba komentirati. Samo to: je na svetu človeška pama, ki zna živeti samo od takih "visokih časti".

Otrok utonil. — Dveletni otrok Andrija Šostanjakega mešarja Kozlevčarja je utonil v Paki, ki teče tamkaj skozi rov pod Vasilevovim hotelom ter pride na dan pri Brankovem mlinu. Andrija se je po kosilu igral na domaćem dvorišču, nenadoma pa izginil in noben klic ga ni prikladal. Domači vajence je skušil pogledati k Brankovemu mlinu in res našel otroka pred mlinskimi zgradbami. Poklicali so zdravnika, ki pa ni mogel več pomagati. Otrok je bil mrtev.

Prvi ton-film s Ljubljano. — Zagrebška tvrdka "Svetloton" za produkcijo zvočnih filmov je za časa ljubljanskega jezenskega vselejma snemala večeno Ljubljano; z aparatom so lovili scene po ulicah, na vselejmu, povzpeli so se v nebotičnik, intervjuvali nekateri umetnike, razne misli

itd. Seveda je film namenjen za propagando Ljubljane, zato so slikali le vesele in čedne prizore, velike stavbe itd. Bednih barak v barjanski "Sibiriji" in podobnih prizorov niso marali. To bi škodovalo ugledu.

Otroka podarila. — Neko gospos na mariborskem trgu je naprosila kmečka ženska, naj ji pridrži kakšno leto starega otroka v naročju, da stopi v trgovino in se takoj vrne. Gospa je res prišla otroka ter čakala, da se vrne mati iz trgovine, a matere ni bilo več. Gospa je stopila v trgovino, povedali so ji, da take ženske sploh v trgovino ni bilo, potem je šla gospa z otrokom po ulicah, da bi našla mater, pa je nimašila in se je šele tedaj spomnila, da ji je ženska izročila otroka pač z namero, da se loči od njega, ker ga najbrž ne ugotve preživeti. Otroka je odala policiji, ta pa Detjemu domu, kjer bodo zanj skrbeli.

BEOGRAJSKI PROCES

Pred beograjskim sodiščem se proces proti zemljoradnikom nadaljuje. Dne 22. septembra je bilo zasliševanje obtožencev končano in pričelo se je s čitanjem raznih dokumentov. Obtoženci vsi po vrsti priznavajo dejanje, zanikajo pa, da bi bili počeli kaj protidržavnega ter se sklicujejo na to, da so hoteli pripraviti teren za organiziranje Jugoslovanske zemljoradniške stranke. Iz zaslišanja je bilo tudi razvidno, da so obtoženci imeli svoje zapužne zunaj države in da se je njih programatična brošura "Nastavila v Parizu, ker bi pri nas seveda ne smela iziti.

Dne 23. t. m. so končali s čitanjem spisov ter je dobil besedo državni tožilec dr. Čadrov, ki je v daljšem govoru dokazoval, da je obtožnica upravičena in da je krivda dokazana s priznanjem obtožencev samih. Obtoženci so hujkali z živo in tihačno besedo za nasilno izpremembo režima v državi, ogrozili so javni red in mir, posluževali so se pri agitaciji komunističnih gesel. Vse njih početje je protizakonito in protiuslavno. Obtoženci so delali z vsemi sredstvi na tem, da pridobijo za svoje delo tudi druge osebe, vršili so torej živo protidržavno propagando in zato jim je treba kaznovati po zakonu o zaščiti države. Obtoženci se sicer v svojih govorih sklicujejo na to, da je v njih brošurah problem znanstveno obdelan, kar pa ni res. (In če bi bilo tudi res, paragraf tega ne pusti!) Zato predlagam, da sodišče vse obtožence kaznuje po zakonu.

Potem je govoril zagovornik glavnega obtožence, profesor na beograjski univerzi in podpredsednik odvetniške abornice v Beogradu dr. Dragutin Janković. Imel je obširen in lep govor, v katerem je iz srca in iz paragrafov zagovarjal svojega klijenta. Opisal je znanstveno delovanje obtoženega dr. Jovanovića, orisal obtoženčovo politično naziranje, ki ni razdiralno, marveč graditeljsko. Obtoženec je res govoril in agitiral za federativno ureditev države, smatral pa ni s temi besedami politične in državnonapravne federacije, marveč samo decentralizacijo unitarizma. Iz brošur, ki jih je izdal obtoženec, je prav tako razvidno, da mu ne gre za nasilno izpremembo režima, ne gre za revolucijo, marveč le za evolucijo. Zaradi tega poziva zagovornik sodišče, naj ga ne kaznuje, marveč naj mu da svobodo in možnost za nadaljevanje njegovega znanstvenega delovanja!

Otrok utonil v mlaki. — V Doliču pri Murski Soboti je petletni hčerka posestnika Skaperja hotela s svojim stricem nekam do sosedov. Doma je niso pustili, a kmalu, nato je hčerka sama ušla in s seboj ter hitela za stricem. Ko se je čez čas vrnil stric k Skaperjevemu brez deklice, so se domači ustrašili in jo šli brž iskati. Oče je pogledal tudi v sado nosnik ter tamkaj v mlaki našel svojo hčerko mrtvo

Ivan Jontec:

Imigrant Janez Mihevc

Mlad, prijazen fant v plavi delovni obleki, čez katero je navlekel rdečo jopico iz težke volne, po videzu sam imigrant, je že del časa radovedno motril Janeza. Ali je morda ugibal, dali se Janez kar tako za kratek čas razgledu, ali se je okrog sebe, ali če je tujec v mestu in se ne ve kam obrniti? Najbrž, kajti ko si ga je dobro ogledal ter prišel do zaključka, da ima opraviti z novincem, je stopil do njega ter ga nagovoril v slovaškem jeziku:

"Odkod, bratec? Iz gozda? In tujec v Torontu, je-li?"

Svetopisemski Jona se ni bil bolj vzradostil, ko ga je som izbruhnil iz sebe, kakor se je vzradostil Janez Mihevc, ko je začel slovenski sorodno govorico. Toliko, da ni planil k prijazenemu Slovaku ter ga objel in poljubil!

"Iz gozda, da," je odgovoril hrvaški, ker je iz kušnje vedel, da severni Slovani lažje razumejo hrvaščino kot slovenščino. "V Torontu mislim ostati in bi si rad našel stanovanje; pa se ne vem kam obrniti. Znanih ljudi nimam tukaj."

"O, to ti ne bo težko dobiti," je dobrodušno menil Slovak. "Če hočeš, greš lahko z menoj; trije stanujemo v eni sobi pri nekem Židu in za enega je še prostora. Pet dolarjev plačamo vsak mesec. Ni preveč, ker imamo v sobi tudi plinsko pečico, da si lahko sami kuhamo. V restavrantih je namreč predraga hrana. Greš z menoj?"

Janez ni odgovoril; pobral je svojo prtljago ter vprašal: "Na katero stran?"

"Levo," je dejal Slovak in odinila sta.

2

Prostorna soba v prvem nadstropju zidane enadstropne hiše s sobami v podstrešju. Stene papirane, na podu linolej. Dve veliki kovinski postelji — odevje sešite iz vzorcev vseh mogočih barv in barvnih odtenkov. Miza. Na majhnem omari stoji plinska pečica. Omara s predali za perilo, z velikim ogledalom.

Janez stoji in gleda. Lepo se mu zdi notri. V starem kraju stanuje v takih sobah samo gospoda. In postelja na vzmeti — ali se bo spalo! Po gospodski, bogme!

"Lepa, prijazna soba, kajne? Vam uga-ja?" sladko govori Žid in Židovka, on v judovski nemščini, ona ruski. "In poceni: samo pet dolarjev mesečno! Lahko si sami kuhate in tudi perete. Topla voda zmerom na razpolago."

Janez priklama. Lepo je in všeč mu je. Pet dolarjev res ni mnogo za tako lepo in udobno stanovanje. Stopi k oknu. Asfaltna cesta; avti drčijo po nji in vozovi cestne železnice drd- rajo mimo, da se vse trese. Na nasprotni strani stoji velika, petnadstropna tovarna — Listerine Co., piše na oknih in na pročelju. Skozi ogromna okna vidi mnogo mladih žensk, ki si tam notri služijo kruh.

"Nu?" postajata Žida nestrpna.

Janez odtrga oči od tovarne Listerine Co., poseže z roko v žep, izmota iz roba pet dolarjev ter jih proži Židoma. Oba hkrati stegneta roke; pa ona odločno odrine možovo roko ter sama vzame denar.

"Če boste česa potrebovali, kar pri meni se oglasite," pravi Janezu, nato odideta.

Janez se vsede k mizi, se spusti v pogovor s svojimi novimi tovariši ter jih ogleduje. Januša že pozna; privedel je Janeza k Ži-

dom. Janezu se kmalu zazdi, da je najprijaznejši in najbolj priljuden izmed vseh. Stefan je širokih pleč, rejen in izgleda kot atlet; v besedah in mislih je grob in neotesan; vidi se na njem, da ni posebno goreč za čistočo; zelo rad govori ter se baha s svojimi "junaškimi" čini, to je pretepi. František, zdaj Frank, je droben, šibak dečko, zaprt vase in rad molči ter sanja. Janez je zaključil, da se bo dalo živeti z njimi.

Stefan ga vpraša, ali zna igrati "duraka". Janez pritrjevalno priklama. Stefan predlaga, da začne igrati karte. Pa Januš meni, da je treba novemu tovarišu dati časa, da se uredi in udomači. Če John hoče, ga bo on, Januš, peljal okrog bližnjih grocerij, da bo vedel kje kupovati živila. Sicer ne ve, ali si bo kuhal sam, ampak meni, da bi bilo tako najbolje zanj; mnogo cenejše bo lahko shajal. Janez je zadovoljen in gre z njim. Spotoma se pogovorita o vsem, kar jima sila na jezik.

Januš je že štiri mesece v Torontu in mesto mu je precej znano. V Kanado je prišel lansko pomlad. Na farmah je delal, na zapadu, kakopak, in tik pred zimo se je preselil na vzhod. V mestih je več priložnosti za delo in zaslužek, je menil. Stefan in Frank sta prišla z njim v Kanado in so ves čas bili skupaj. Ne, dela niso mogli dobiti dozdaj. Preveč delavcev in premalo dela. Spomladi bo bolje; začelo se bo zidati, v pristaniku bo tudi dovolj opravka, na železniških progah bodo potrebovali tisoče delavcev itd. Toda treba bo čakati najmanj še dva meseca, zato je treba previdno obračati denar, kajti gorje mu, kdor ostane brez denarja v tujem mestu.

Prvi dan je Janez obhodil z Janušem vse trgovine v bližini in vedel, kje se dobi živila najcenejše; zvečer pa je napravil proračun: trideset centov dnevno bo zadostovalo za hrano; to zneso devet dolarjev mesečno; pet dolarjev za stanovanje in par dolarjev za tobak in druge majhne potrebščine; torej šestnajst dolarjev, največ sedemdeset, ga bo stalo mesečno življenje v mestu. In v žepu ima dva in devetdeset dolarjev — majhno premoženje. Predno porabi polovico, bo gotovo dobil kakšno delo.

V nekaj dneh se je Janez privadil novemu življenju, okoličil in tovarišem. Ko so zvedeli Slovaki, stanujoči v podstrešju, kjer so plačevali dolar manj, in v sosednji hiši, da ima Janez harmoniko, jih je bila vedno polna, soba. Ker so bili vsi vneti za muziko, je venomer kdo raztezal Janezov meh. Fantu to sicer ni bilo kdo ve kako všeč, toda odrekati jim ni maral tega veselja ter je rajši potrpeč, čeprav so ga pogosto bolela ušesa od čudne godbe (zaigrati ni znal nihče od njih, zgolj "cizali" so na harmoniko). Vmes so igrali karte. Janez se je tudi po malem učil angleščine iz slovarja. Kadar so se vsa druga naveličali, so si pripovedovali storijske iz svojega življenja.

Plinska pečica je malone vedno gorela. Zmerom je kdo kaj cmaril na nji. Janez je kuhal navadno dvakrat na dan; zjutraj je zavrel čaja, opoldne je skuhal meseno juho — juho z makaroni je pojedel opoldne, meso prihranil za večerjo; včasih opoldne ni nič kuhal ter si privoščil za južino kos sira, aalame ali skatlico cenenih aardin; največ je slame kruha, ki jim je bil glavna hrana in poceni. Kadar človek ne dela, mu ni treba mnogo jesti, so menili ter se po tem tudi ravnali.

(Dalec prihodnje.)

prostosti, ki sem jo izgubila, mi je bilo žal. Bila sem obsojenka, navadna obsojenka. Vidva ne ve- sta, kako je to strašno. Zraven vsa sem pa morala obrniti vsak dinar, ki sem ga izdala. Mo- že je bil v vaši tovarni kmalu po poroki odpuščen. Od takrat na- prej je delal različna dela v raz- ličnih krajih. Kadar je dobro za- služil, je sebi marsikaj privoščil, mene in